

ETT UTDRAG* UR NATIONALKONVENTETS HISTORIA AF BARANTE.
Litteraturblad n:o 11, november 1861

*Detta utdrag rörer de s. k. Septembermorden under första Franska revolutionen, då de politiska fångarne i fängelserna mördades och jemte dem äfven en mängd vanliga brottslingar. Framställningen har sin betydelse deraf, att den ådagalägger, huru de ädlare såväl i Lagstiftande församlingen som af nationen läto sig af skräckmännerna beherrskas.

10

LIVINGSTONE'S PLANER FÖR AFRIKA SÖDER OM EQVATORN.
Litteraturblad n:o 11, november 1861

Vi få hänvisa läsaren till utdragen ur denna utomordentliga mans »Resor och Forskningar» i detta blads föregående årgång samt till den not sid. 439, i hvilken kortt redogöres för utsträckningen af hans vandringar.

I femte häftet beskrifves, såsom i sagde not blifvit nämndt, resans fortgång ända till 70 à 80 mil från floden Zambezes mynning. Färden hit, der han uppnådde byn Kilimane vid nära 18° s. latitud, 36° ö. longitud d. 20 Maj 1856 omtalas i 6:e häftet.

20

För närvarande är Livingstone ännu stadd på en ny expedition till denna del af Afrika, dervid understödd af Engelska regeringen. Expeditionens utgångspunkt är nu Zambezes mynning, uppför hvilken flod man gått med ångfartyg. Man har i tidningarne sett några underrättelser om företagens fortgång men ännu ingen sammanhängande berättelse derom. Hvilka Livingstone's planer äro, finner man af följande meddelande i »Resor och Forskningar»:

30

OM NÅGRA AF LANDTDAGSFRÅGORNA.
Litteraturblad n:o 12, december 1861

Anm. Denna not sätter Förf:s åsigt i öfverensstämmelse med under-teknads i en tidigare artikel framställda tankar om hemmansklyfning- en. Frågan är, om icke ouppodlad jord i landet finnes tillräckligt för jordafsöndringar, utan att sädesodling på de nya jordlotterna behöfver öfvergifvas. I öfrigt synes Förf. hafva förbisett, att den lösa befolkning- en rekryteras just derigenom, att blott en son i bondfamiljen blir jordegare, en dotter bondhustru.

40

J. V. S.

43 NYÅRET 1862. UTLANDET.
Litteraturbladet n:o 1, januari 1862

Huru hotande för Europas fred syntes icke det nyss förflutna året inträda i årens rad! Brandämnens funnos många, och ingen menniska kunde veta, om, när och hvar en tändande gnista skulle slå ned. De lättskrämda sinnenas antal är också alltid stort och deras rop förstora faran – icke blott skenbart, utan i verkligheten, ty de starka deras mod, hvilkas bemödande det är att framkalla den.

50

Hade man en tid under det nästförflutna halfseklens lopp insöft sig i

tron på de materiella intressenas okufliga makt att bibehålla freden, så har sedan 1854 denna förtröstan slagit om i en lätt upprörd misstro, som i hvarje ögonblick ser faror för de fyllda penningpåsarne. Krigen skulle numera vara bannlysta från jorden, så trodde man. När det nu bevisat sig, att folken äfven hafva högre intressen än handels och fabrikerne, att krig ännu föras för staters makt och ära, ja, hvad värre är, för »tomma ideer», då kan ju ingen människa lita på morgondagen. Ty åtminstone ideerna kunna komma och fara, utan att man på sagde håll vet: hvarifrån och hvart? Icke få ädeltsinnade kosmopoliter delade, ehuru ur andra grunder, affärsmännens opinioner; och, ehuru bedrag-
 10 na på mensklighetens goda hjerta och på dess förstånd, att låta människokärleken råda och att hellre sitta i ro, än låta slå af sig armar och ben, bibehålla de dock sin tro på den kommande eviga freden.

Härtill kommer, att Europa för närvarande besitter en hel stor armé af det slags pennfäktare, som kallas tidningsskrifvare, och hvilkas göra det är, att kring verlden sprida ro eller oro. Man förstår dock lätt, att deras fördel ligger i det senare. I oroliga tider äro människorna äfven oroliga efter nyheter, och då finnes också alltid något nytt och öfverraskande att berätta, någon sak i fråga, hvars utgång med
 20 spänning motses, och hvarom dagliga notiser eller rykten för eller mot kunna spridas. Krig och uppror må förstöra all annan industri; deras närer sig och vexer deraf; den föder och göder sig rätt af blod och tårar. Man skall derföre alltid se dem på den sida, som tror och hoppas, att något skall hända, att der hvardagliga lugnet skall afbrytas af någon katastrof. Och der det af dem beror, finner man dem sållan bland deras tal, som söka afvända de af vanliga fredliga människor fruktade våldsamma vexlingarne i folkens lif. Sådane lända, som sagdt, dem till profit. En icke ringa del af denna armé består dessutom af ungt folk, för hvilket buller i verlden har retelsen af ett nöje. Och tyvärr finnes
 30 bland deras läsare gammalt folk nog, som häri liknar ungdomen, endast eget skinn är fredadt, och som med njutning vid kaffekoppen räknar de tietusental, hvilka stupat, de brända och grusade byarne och städerna m. m. der borta på Krim eller i Italien. Endast i få länder är pressen disciplinerad nog, för att icke våga predika krig eller fred i strid mot sitt lands opinion; detta är förhållandet i de fria staterna, i Europa kanske blott i England.

Följden af dessa förhållanden är, att sållan någon liten anledning finnes, som icke flitigt begagnas till allmänhetens trakterande med krigsfarhågor. Och de två senaste åren hafva anledningarne i sanning
 40 icke varit få eller ringa; hvarföre man äfven från månad till månad blifvit fröjdad med löften, att det nu snart skall bryta lös. Men allt hittills har Försynens hand så länkat de Europeiska folkens öden, att fredens välsignelse åt dem bevarats.

På den farligaste punkten, i Italien, har året förgått med diplomatiska bemödanden för Romerska statens förintande och krigiska, för att i Neapel kufva motståndet mot införlifvandets och der tillvägabringa en dräglig styrelse. Vi borde väl säga: »utrota stråtröfveriet.» Men då vi höra, att den ena konspirationen efter den andra upptäckes, att hertigar, markiser, biskopar, prester, advokater, bankirer arresteras,
 50 att äfven Neapolitanska officerare, förflyttade till norra Italien, bevakats som fångar, för att småningom och med ytterlig försigtighet instickas i Piemontesiska regementen, att samma varit förhållandet med soldaterna, som länge vägrat att ingå i Italiens tjenst, att de Neapolitanska matroserna mangrannt lemnat flottan, att Neapel hålles besatt med en Piemontesisk här af 50 till 60 tusen man, att den ena

styrelsen derstädes efter den andra kasseras, att den Garribaldi'ska sydarmén, som der skulle upprättas, icke kunnat komma till stånd (om för misstroendets skuld på regeringens sida eller motviljans på befolkningens synes oklart) – då vi höra allt detta, är det oss omöjligt att skymfa alla de i motståndet inblandade med namnet banditer och stråtröfvare. Det skulle behöfts endast framgångens insegel, för att världen skulle hedrat dem med namnet patrioter och hjeltar, om man också skulle kallat deras patriotism missförstådd. Hvar och en borde kunna tänka, huru det kännas för ett folk, som öfver ett halft årtusende utgjort en egen stat och haft en egen historia, att bortkasta sitt namn och sin sjelfständighet och, hvad mera är, att göra detta offer under fremmande bajoneters inverkan. Det är sannt, åt detsamma erbjudes i utbyte, att tillhöra en stormakt i Europa och att åtnjuta en fri statsförfattnings fördelar, i stället för att vara underkastadt en föga förklädd despotism. Men det fordras, för att uppskatta värdet af denna motgåfva, en bildning, som i södra Italien långtifrån är allmän; och massan af folken ledes dessutom icke af resonnementer, utan af historiskt gifna antipatier och sympatier. Der italienska namnet haft en klang för befolkningens öra, der har öfvergången varit lätt. Men der det ena, odelade Italien för densamma ännu är en gåta, der kan man icke vänta, att en med modersmjölken i dess hjertan inrotad forntid skall utan vidare utbytas mot en framtid, som den icke förmår fatta.

En annan sak är, att den förjagade regentfamiljen begagnar detta sakernas tillstånd, för att underhålla motståndet, att endast förtviflade män våga höja vapnen för en förtviflad sak, och att i ett land, der rövveriet är uråldrig sed, det förhandenvarande upplösningstillståndet bringar detsamma till blomstring. Sådant är icke något nytt i världen, isynnerhet i dessa söderns länder, der bergen gifva säkra boningar och den klara himmeln ett skyddande tak. Läser man historien om Spanjorernas strider mot Napoleons välde, har man för sig samma scener, endast i vida större skala.

Lyckligtvis synes dock öfvertygelsen om, att saken är förlorad, hafva afväpnat motståndet, ehuru visserligen mycken vishet i landets styrelse kan behöfvas, för att för framtiden göra det oskadligt. Otvifvelaktigt skulle Italiens hufvudstads förflyttning till Rom verka mycket. Icke blott härden för ströfverierna skulle derigenom försvinna. Att styras från Rom vore troligen äfven för Neapolitanaren annat, än att styras från Turin och af Piemontesarne. Men besittningen af Rom beror på Frankrikes vink, och människorna söka förgäfves utgrunda, hvarpå åter denna vink beror. En påtaglig sak är, att Frankrike icke kan hafva någon serdeles förkärlek för en ny stormakt vid sin gräns. Ännu mindre för en ny sjömak i Medelhafvet. Men Italien begriper det väl, att det måste vara en sjömak, för att bestå; och det anstränger sina krafter, för att blifva det. Denna makt har uppenbarligen uppstått utanför den Franska politikens beräkningar. Redan Toskana's och det s. k. Emiliens revolutionerande och annexion skedde mot Napoleon III:s planer, och hans begifvande dertill blef nödtvunget. Än mindre beräknad var annexionen af det öfriga Italien, Markerna, Neapel och Sicilien.

Den utomordentliga man, som beredde dessa öfverraskningar och, sedan de skett, försvarade dem, Cavour, nödgades lemna sitt verk halffärdigt. I den osäkerhet, hvarmed landets politik nu rör sig, bevisar sig frånvaron af hans starka hand i ledningen deraf. Det är den rätta statskonstens kännetecken, att den icke förslöser sina krafter på det för ögonblicket omöjliga, utan vänder dem dit, der de för stunden finna den verksamaste användning. Allt, hvad man nuförtiden läser om

kabinettet och parlamentet i Turin har Rom till ständig refrain. Emellertid råder osäkerhet i den inre förvaltningen. Reformerna äro påtänkta och provisoriska anordningar försökas utan något bestånd. Beväpningen går icke fram, och emellertid lefves fortfarande på nya skulder. Befolkningen i de nyannexerade länderna måste försönas från förhöjda pålagor. Materiella fördelar, som skulle göra den villig att bära dem, måste först erbjudas densamma. Man har äfven häri ännu haft att lefva på Cavour's planer och verksamhet; och en jernväg har kommit till stånd ända till Ancona. Men om andra framsteg läser man icke. Det synes dock, som borde omsorgen om det inre tillståndet vara regeringens förnämsta ögonmärke, och planerna på Rom och Venetien blott hållas i beredskap för en gynnsam tidpunkt. Ett folk kan icke i årtal hållas i ständig agitation, utan att hos detsamma längtan vaknar efter ett lugnt och ordnad samhällsskick till hvad pris som helst. Stater bildas visserligen sällan utan ytterliga ansträngningar, utan uppoffringar, lidanden, blod och tårar. Äfven öfvergången från den ena statsformen till den andra måste oftast köpas för detta pris. Men detta måste sparas för den hårda nödvändigheten, då alla andra medel äro uttömda. Det förer också isynnerhet i vår tid eljest icke till ändamålet – vi säga i närvarande tid, emedan folken kommit till den grad af medvetande, att äfven krigen icke kunna föras, utan att deras öfvertygelse och vilja är med, och emedan fredens intressen hos dem äro vida starkare, än de voro i de Europeiska staternas barndom. Framgången hittills af Italiens enhetssträfvande har varit jemförelsevis lätt köpt. Det är ett bevis, att saken varit för utförandet mogen, och för den vishet, hvarmed den blifvit ledd.

Något af denna vishet tycker man sig sakna hos den närvarande Italienska regeringen. Men den kan visst vara bunden af förhållandenas tvång. Det tvingande vore då det Mazzinistiska, mer eller mindre republikanskt sinnade partiets påträngande, hvilket kan tyglas endast genom utsigten till nya eröfringar för den Italienska enheten. Så länge denna är satt i fråga, måste de politiska partierna underkasta sig; ty krig föras icke väl utan en koncentrerad makt och måste förr eller senare sluta olyckligt under politiska hvälfningar i det inre. En af regeringen öppet uttalad resignation till vidare med afseende på Rom och Venetien kunde framkalla dem.

Men, såsom känt är, icke blott Roms utan äfven Venetiens eröfring beror af Frankrike. Italien kan i närvarande ögonblick föga ensamt våga en strid mot Österrike. En sådan strid skulle innebära möjligheten att förlora mer eller mindre af det redan vunna; ty första motgång på Italiens sida skulle naturligtvis begagnas af de fördrifna dynastierna och deras anhängare till försök att kullkasta den närvarande ordningen. Ingen anledning åter finnes att förmoda Frankrike vara villigt till ett nytt krig »för ideer.» Alla kejsar Napoleons politiska planer måste väl vika för det föga ideella sträfvandet att få debet och kredit att gå ihop. Möjligen kan man vänta någon eftergift i afseende å Rom. Ty en sådan vore en besparing. Men för ett nytt krig mot Österrike torde Europa till vidare kunna vara säkert. Statsbristen i Frankrike och den bekymmersamma ställningen i detta land i följd af dess afbrutna handel på Förenta Staterna lofva denna trygghet.

Också bygga Italienarne sitt hopp icke mera på Frankrike, utan på Ungern. Denna förtröstan är mellan dessa båda länder ömsesidig. Ingen mensklig insigt torde kunna förutse, hvad i Ungern skall hända. Men att det Ungerska rikets motståndskraft är förslamad genom mångfalden af de nationaliteter, som tillhöra detsamma, detta är

uppenbart. Icke nog dermed, att Kroaterna fordra sin relativa sjelfständighet; äfven Siebenbürgen är deladt mellan en Magyariskt och en annan icke-Magyariskt sinnad befolkning; och slutligen till och med Slovakerna i sjelfva Ungern gå icke obetingadt med Magyarerna. Det finnes väl dem, som tycka, att språkfrågan är förträffligt ordnad, då Ungerska riksdagen beslutit, att i Ungerska konungarikets styrelse och representation ingen har inträde, som icke talar Magyariskan, medan t. ex. Kroaterna hemma hos sig, i sitt lands särskilda förvaltning och på sin landtdag, få begagna sitt eget språk – och så för öfriga icke-Magyariska delar af riket. Men huru tillfredsställande ett sådant förhållande kan vara för de icke-Magyariska befolkningarne, är icke svårt att inse. Och svårigheten är icke språket som sådant. Det svåra är, att med språket följer anspråket på sjelfständighet. Lika litet som en Magyar vill votera sin beskattning på riksdagen i Wien, der hans votum öfverröstas af Tyskar och öfriga befolkningars deputerade, lika motvilligt måste en kroat afgifva ett sådant votum i Pesth, der han öfverröstas af Magyarerna. Man finner visst, att i Kroatien ännu åsigterna äro delade. Klokheten bjuder på ena sidan förening med Ungern till gemensamt motstånd mot Österrike; på den andra frestar hågen för en sjelfständig politisk tillvaro. Hvilkendera meningen, som för ögonblicket vinner seger, är oafgjordt. Men att förr eller senare denna Slaviska stam skall undandraga sig beroendet af Magyarerna, torde icke vara tvifvel underkastadt. Hvad som framträder såsom politiskt anspråk, det har sin grund i hvarje nationalitets sträfvande att lefva sitt eget lif, att på jorden något vara enligt sin egen natur.

Kolb uppgifver i sin Statistik efter Czörnig befolkningsförhållandena i Ungerska riket år 1851 som följer i tusental:

	Tyskar.	Slaver.	Magyarer.	Romaner. ¹	Judar m. m.
Ungern	756	2 324	4 000	533	250
Servien och Banatet	335	442	222	400	27
Kroatien o. Slavonien	8	848	5	4	2
Siebenbürgen	219	—	585	1 202	66
	1 318 000	3 614 000	4 812 000	2 139 000	345 000

I denna förskräckande blandning af stammar har det Magyariska Ungern en större svårighet att bekämpa, än i det Tyska Österrikes öfvervalde. Ungerska riksdagen har, såsom naturligt är, ställt sig på den gamla författningens botten och vill alltså bibehålla det gamla riket odeladt. Men såsom på riksdagen i Wien nära hälften af riket är orepresenterad, så var äfven på senaste Ungerska riksdag nära en tredjedel af Ungerska rikets representanter neml. de från Kroatien och Siebenbürgen frånvarande. Att det skedde i följd af Österrikiska regeringens anordningar, är känt, och att derföre riksdagens tillgöranden inskränkte sig till protester mot riksrådet på ena sidan, mot dess egen sönderstyckning på den andra.

Det är svårt att följa med bevisningen på grund af dokumenterna. Det säkra är, att, såsnart den Ungerska författningen är erkänd, Kroatien och Siebenbürgen äro integrerande delar af Ungerska riket.

¹ I Ungern s. k. Rumäner, Serber och Valacher, i Siebenbürgen Valacher och Moldauer, såsom bekant Slaver, hvilka genom stark uppblandning med Romerska kolonier fått ett half-slaviskt och half-italieniskt språk.

De kunna icke skiljas från detsamma med någon annan rätt, än t. ex. de Nordamerikanska södra staternas rätt att utträda ur unionen, d. v. s. med vapnens rätt.¹ Österrikiska regeringens goda vilja att låta dem skiljas, befriar dem dock från vapnens bruk. Med Kroatien kan detta möjligen lyckas, men föga nog med Siebenbürgen, emedan här en så stor del af befolkningen (Szeklerna) är af Magyarisk stam. Kroaterna deremot hafva alltid befunnit sig i opposition mot Magyarismen, och det har varit i striden mot dess icke mot det Tyska Österrikes öfvervalde deras nationalmedvetande höjt sig. Att de 1848 skilde sig från Ungerska revolutionen, var derföre intet enstaka faktum. Att de för sig sjelfva icke vunno den frihet, åtminstone de ledande påräknat, skall utan tvifvel inverka på deras närvarande och framtida hållning mellan kejsardömet och Ungern.

Ungerns förening med Österrike är efter bokstafven en personalunion, d. v. s. kejsardömet och konungariket hafva en gemensam regent, och kronan är i båda staterna ärftlig inom Habsburgska huset. Men med en verklig personalunion borde följa, att de båda staterna skulle vara i det yttre, i förhållande till andra stater sjelfständiga, den ena icke deltaga i den andras krig, förbund och fredsslut, om icke på grund af särskilda traktater båda emellan.² Ett sådant förhållande har dock aldrig egt rum. Konungen i Ungern har rättighet att besluta krig och fred. Och Ungern har i all tid utan vidare följt med i Österrikes krig och traktater. Ingen fremmande makt känner till en stat Ungern. Men Ungern har äfven under föreningen med Österrike alltid egt sin egen oberoende lagstiftning, styrelse, förvaltning. Äfven dess beskattningsrätt och rättighet att votera soldater står utom all fråga. Men alltsedan revolutionen 1848, hvilken drog med sig Ungerns förklarande för republik och Habsburgska husets afsättning, och som ändades med landets underkufvande med härs makt, hafva alla dessa Ungerns konstitutionela rättigheter varit suspenderade.

Segern i Italien och detta Ungerns tillstånd ingaf Österrikiska regeringen planen, att söka närmare förena alla de spridda länderna. Man tänkte på en för flertalet af desamma gemensam konstitution, såsom under revolutionstiden redan en allmän riksdag försöktes. Men svårigheterna synas hafva afskräckt eller beqvämligheten att regera utan konstitutionela former varit alltför lockande. Man hoppades germanisera äfven Ungern. Der hade ända till detta sekels början latinnet varit det officiela språket. Magyariskan hade alltså ännu icke innehaft denna plats ens ett halfsekel, då försöket gjordes att uttränga det genom Tyskan, som infördes i skolorna och äfven vid offentliga förhandlingar. Detta ställes väl i sammanhang med planen att i landet gifva skydd till person och egendom äfven åt bönderna. Ty dels lemnade den föråldrade Ungerska civil- och kriminallagen rum för orättvisa och godtycke; dels förökades dessa deraf, att adeln bland sig valde både administrationen och domare. Det senare förändrades väl något under revolutionen, så att valrätten vid komitatsförsamlingarne utsträcktes äfven till oadliga. Huruvida äfven andra än adeln äro valbara, känna vi icke. I stadskommunerna har detta äfven förut varit fallet. Men det förstås lätt, att i ett land, der adeln eger jorden, och der utom städerna ingen manufakturindustri finnes, valen måste falla på

¹ Ungerska konungaeden förbinder regenten att under Ungerska kronan bibehålla alla dessa länder och att återöfra de möjligen förlorade.

² En sådan ren personalunion var t. ex. föreningen mellan England och Hannover under Georgarne.

densamma. När nu genom de kejsarliga patenterna äfven Ungerns konstitution åter delvis inträdt i utöfning, hafva äfven komitatsförsamlingarne och val af embetsmän och domare upplifvats.

Det synes, att de mellan 1849 och 1860 tillsatta kejsarliga embetsmännen och domarena gjort sig förhatliga. Orsaken är deri gifven, att de för det mesta bestodo af Tyskar; och troligt är, att icke personer af bästa slag åtogo sig denna befattning bland ett fremmande folk. Bidragande till motviljan var det, att efter Ungerska revolutionens undertryckande tullgränsen mellan detta land och de öfriga Österrikiska staterna upphäfdes. En vigtig del af Ungerns statsinkomster måste derigenom försvinna; och regeringen såg sig nödsakad att i stället för denna indirekta skatt pålägga landet direkta skatter. En ytterligare följd var, att, emedan tobaksförsäljningen i Österrike är statsmonopol, odlingen af tobak, som i Ungern var en vigtig exportartikel, äfven der måste inskränkas och öfvervakas. Att den Österrikiska administrationen skulle afskys af adeln var gifvet redan deraf, att dess tillvaro grundade sig på den Ungerska konstitutionens upphäfvande.

10

Men i Ungern kunde man icke vara nöjd med dess aflägsnande och den gamla förvaltningens och domstolarnes återställande, äfven om derjemte konstitutionen i öfrigt delvis retablerades. Ty Österrikiska regeringen fästade vid allt detta det vilkor, att Ungerska riksdagen skulle skicka ombud till det allmänna parlamentet i Wien, hvars hufvudsakligaste uppdrag är, att votera skatterna för hela monarkin och att reglera Österrikes förstörda finansväsende. Af Ungerska riksdagens beskattningsrätt skulle då icke återstå annat, än att på landet fördela den skatt, som i riksparlamentet blifvit besluten. Ungrarne hade dessutom, begagnande den nöd och maktlöshet, hvori revolutionen i Wien 1848 försatte Österrikiska regeringen, tilltvingat sig nya koncessioner, bland dem en egen krigsminister. Man hade länge klagat deröfver, att den Ungerska hären icke hade uteslutande Ungerskt befäl. Också kunde den af Österrikiska politiken föreskrifna metoden, att skicka den ena landsdelens militär till den andra, för att hålla denna i tygel, icke ses med blida ögon. En egen ansvarig krigsminister för Ungern var ett medel att förändra detta – och kanske att häfva Ungerns osjelfständighet i fråga om krig och fred. Det var för återtagandet af dessa koncessioner regeringen förmådde den Kroatiska banen Jellachik att tåga mot Ungrarne och sålunda sjelf gaf anledning till deras beväpnade motstånd och revolutionskriget. Att Ungrarne vilja fasthålla äfven dessa koncessioner, gör den närvarande differensen mellan Ungern och helstaten nästan ohjelpig. Men äfven regeringens yrkande på beskattningsfrågornas afgörande i riksparlamentet har från dess ståndpunkt sina goda skäl. Ungern hade före revolutionen (åtminstone 1840) ingen statsskuld. Den Österrikiska före revolutionen gjorda skulden faller alltså endast på rikets öfriga länder. Och det är känt, huru ofantligt denna skuld stigit sedan 1848. Skall nu Ungern belasta sig med andel i den ena eller andra skuldmassan? Det kan vägra deltagandet äfven i den senare, emedan denna tillkommit utan något dess begifvande. Men i kejsaredömet's öfriga delars intresse måste det ligga, att Ungern häri ställes på lika fot med dem, och i riksparlamentet skulle deras vota utgöra pluralitet. Att Ungern skall ingå på att välja till riksparlamentet, kan icke förutsättas. Det skulle genom ett sådant medgifvande bortskänka en den vigtigaste garanti för sin relativa sjelfständighet. Men äfven Österrikiska regeringen torde icke, utan att göra riket jemförelsevis försvarslöst mot Italien, och utan att nedsätta det till en makt af andra rangen, kunna vidhålla de koncessioner af

20

30

40

50

1848, som inskränka dess makt öfver Ungerska hären. Äfven kejsaredömets öfriga landsdelar torde finna det alltför svårt att upphjelpa rikets dåliga finanser, om Ungerska konungariket icke deri deltagar. Ar en fredlig uppgörelse möjlig, kan man icke se annat, än att regeringen måste lemna anspråket på Ungerns deltagande i riksparlamentet, och Ungern deremot gå från koncessionerna af 1848 samt återköpa sin fria beskattningsrätt genom att åtaga sig någon kontribution för de Österrikiska finansernas upphjelpande.

10 Men, såsom ofvan nämndt; ännu återstår frågan om Kroatien och Siebenbürgen. Ungerska riksdagen har vägrat fatta något annat beslut, än att protestera, tills äfven dessa länders deputerade i densamma infinna sig.

Mängden af politiserande tager det för gifvet, att Österrikiska kejsaredömets upplösning är förhanden. Det är dock icke första gången detta rike genom sin vidunderliga sammansättning, att icke utgöras af någon öfvervägande nationalitet, befinner sig på denna brant.

20 Äfven den blindaste kan dock se, att det icke är frånvaron af liberala institutioner, ehuru dessa visserligen i Österrike ännu äro ett tomt sken, utan mångfalden af tungomål, som vållar rikets svaghet. Vore t. ex. Ungern Tyskt, skulle ingen differens finnas mellan detta land och det Tyska Österrike; *båda* skulle i den närmaste förening se sin lycka. Bristande öfverensstämmelse mellan regering och folk i en stat helas genom liberala reformer. Men inga institutioner i världen kunna skapa blifvande, gemensama politiska intressen mellan Magyarer och Tyskar, och en statsenhet mellan båda måste numera blifva illusorisk. Ungern har i Österrike haft sitt försvar mot Turkarne. Detta var unionens närmaste anledning och mål. Numera behöfves detta försvar icke.

30 I det öfriga Europa förefinnes synbarligen intet, som skulle kunna störa den allmänna freden. Icke såsom skulle ens tillståndet i Italien och Ungern hota dermed. Tvärtom är hoppet om fredlig utveckling större än någonsin. Hvad som kan ske, sedan Rom blifvit Italiens hufvudstad, det ligger i en aflägsnare framtid.

Också i Polen har intet våldsammare utbrott skett, och framtiden är derföre bevarad. Äfven under belägringstillståndet fullföljas de utlofvade reformerna. När de Polska patrioterna fordra Polens återställande, sådant riket var för mera än 200 år tillbaka, d. v. s. fordra 1/6 delen af Europeiska Ryssland, kan ingen vänta, att dessa fordringar skola i godo bifallas. Det är frånvaron af medborgerlig frihet, som tillintetgjort det olyckliga landets politiska oberoende. För mensklig blick synes icke, att något annat, än massans af folket upplysande och frigörande kan rädda detsamma.

50 I hela denna ländergrupp i Polen, i Galizien, i Böhmen och Mähren, i Ungern och Kroatien är förhållandet detsamma. Lifegenskapen har upphört, men bonden eger ingen jord; han är en torpare som arbetar på herrgården¹, betalar skatt till kronan, afgifter för jord och boning till godsherrn, dessutom kommunalutskylderna, och af hans söner tagas naturligtvis rekryterna. Han kan lemna sin herres tjänst, sedan han betalat allt, hvad han är skyldig. Men han står alltid i skuld. Om dertill såsom i Estland och Lifland ingen egendomsegare på sin jord mottager en annans bönder, känna vi icke. Men äfven om en sådan öfverenskommelse icke hindrar den fria flyttningen, lärer denna nog eljest vara

¹ I intet af dessa länder torde dagsverksskyldigheten hel och hållen få aflösas med pengar.

omöjlig. Och på alla håll möter den egendomslösa bonden samma elände.

Holstein står till Danmark i samma förhållande, som Ungern till Österrike. Skilnaden är, att Ungern (d. v. s. landets adel) åtnjutit en fri författning, som det öfriga Österrike saknat, Holstein deremot har sin politiska frihet såsom en gåfva af Danmark. Men Holsteinarene vilja lika litet ingå i någon närmare förening med Danmark, som Ungern med Österrike. Tvärtom: Holstein begagnar sin af Danmark medgifna frihet endast till att arbeta på Danmarks förderf; och såsom Magyarerna fordra Kroatien, så begär Holstein (endast utan all rätt) att förenas med Schlesvig. I ingen Tysk stat finnes en friare författning, än i Holstein. Men det hjälper icke. Förunderligt är det dock, att medan i hela Europa sympatierna äro starka för Ungrarena, Holstein icke utom Tyskland finner något medhåll. Sådant kommer sig väl delvis just deraf, att Tyskland tagit Holsteins parti; ty allmänna rösten vänder sig gerna på den svagares sida; och det lilla Danmark har hela Tyskland på halsen.

10

Skandinavismen har fått en svår stöt genom det mellan Sverge och Norrge utbrutna ovänliga förhållandet. Det är det ultraliberala partiet i Sverge, som i decennier klagat deröfver, att dynastiska intressen förmådde Carl Johan att skänka sjelfständighet åt Norrge. »Det är en – förening!» skall äfven den gamla Carl XIII hafva utlåtit sig, då han underskref Unionsakten. Och på den ton har den del af pressen, i hvars spets Aftonbladet står, fortfarande sjungit. Först nu, då Svenska riksdagen visat lust att behålla åtminstone de obetydliga fördelarne af unionens bokstaf, visar samma parti sig färdigt att bortkasta äfven detta ringa. Att Norrge fordrar fullkomligt jemnberättigande med det till folkmängd och makt dubbelt större Sverge, är icke att undra på. Ett folk behöfver icke åtnöja sig med mindre, än det kan få. Men det är dock mycket begärdt, att Sverge skall göra sin framtid beroende af Norrmännens goda behag. Ty något mindre går saken i sjelfva verket icke ut på. Ståthållarfrågan, som bragt striden till utbrott, är en bisak. Sverge har på länge icke begagnat sin rätt, att skicka en Svensk ståthållare till Norrge. Men det är klart, att en stat, som eger en sådan rättighet öfver en annan, är den prepondererande. När Norrmännen helt simpelt afskaffa detta Sverges berättigande, uppställa de fullkomlig jemnlighet som princip. Norrge har väl tillsvidare ingen utrikesminister. Det följer utan vidare med i Sverges utrikes politik. Men ingenting – om icke Sverge – hindrar stortinget att nästa gång besluta tillsättandet af en utrikesminister, utan hvars kontrasignation Norrge icke gillar någon detta land rörande politisk förhandling med fremmande makt. Dock – man synes i Sverge icke hugad att på längden mota ens ett sådant anspråk. Man resonnerar der redan om unionens upplösning såsom det för Sverge fördelaktigaste slut på tvisten.

20

30

40

Danmark ses i en förening med Sverge sin räddning i förhållande till Tyskland. Men i Sverge vill man för det första icke alls bry sig om Holsteins affärer. Och då äfven i de Danska bladen förljudits anspråket, att Sverge icke borde fordra något försteg i den Skandinaviska föreningen, så måste naturligtvis Svenskarne blifva än kallare för densamma. Alla gemensama angelägenheter skulle nemligen komma att afgöras af tre lika vägande vota; och så ofta Norrge och Danmark förenade sig om en åsigt, finge Sverge utan vidare rätta sig derefter. Något gemensamt parlament, med representanternas antal motsvarande de skilda staternas folkmängd, vill man hvarken i Danmark eller i Norrge veta af. Man undanbeder sig här för framtiden samma sak,

50

hvaremot nu Ungern och Holstein protestera. Sådane förträffliga enhetsutsigter hafva de federerade staterna, hvilka man sett prisas såsom skapelser, i stånd att till enhet förbinda de mest heterogena elementer. De höra, som läsaren torde erinra sig till den förkunnade stora reformen i statsvetenskapen, hvars första sats skall vara, att i staters bildande äro språk och nationalitet likgiltiga ting. Det förstås, att vi på den tid, då den stora reformen förkunnades, voro af förhållandena hindrade från att tala ut. Ty nationaliteternas berättiganden hade då ännu icke vunnit något historiskt erkännande: och teorin var ny och oroande. Om läsaren följt med artikeln »Nyåret 1861», aftryckt i senaste årgångs Decemberhäfte, kan ur den inhemtas, att tvärtom läran: att befolkningen i en stat är en nation, huru många språk den än må tala, i praktiken är lika gammal som historien, och äfven i den vetenskapliga stats- och folkrätten i Europa varit förkunnad i två hundra år. Det var den, som här i landet utgafs för en splitter ny vetenskaplig sats. Sådane påståenden kosta mycket litet, om man nemligen icke känner ens *a*, *b*, *c* ur vetenskapen i fråga. Vi kunde dåfortiden icke närmare inlåta oss härpå. Men samtidens historia åtog sig plötsligen svaromålet, och det torde numera ingen tvifla på, hvilken *ny* lära det är, som håller på att göra sig gällande i traktaterna, efter att väl förut hafva tagit plats i vetenskapen, men ingalunda ännu hafva förmått allmänt reformera den. Det är icke blott i Finland den funnit nitiska bekämpare. T. ex. i Augsb. Allgem. Zeitung, det mest reaktionära blad i Tyskland, vederlägges den i hvarannat nummer. Men läran har dock redan ett allmänt känt namn, och äfven diplomatin har nedlåtit sig att tala om nationaliteternas rätt såsom om en verklighet.

Mest hafva under det förflutna året tilldragelserna i Nordamerikas Förenta stater sysselsatt den allmänna uppmärksamheten i Europa. Den Engelska Anti-slavery föreningen säger i sin adress till lord Palmerston: om det är osäkert, huruvida de norra staterna kämpa mot slafveriet, så är det säkert, att de södra strida för dess bibehållande och utbredande. Och dessa ord uttala i sjelfva verket, hvarom det i den Nordamerikanska inbördes striden är fråga.

I slafstaterna insåg man, att förr eller senare de för slafveriets afskaffande verksamma abolitionisternas antal och makt skulle så tillvexa, att »institutionen» icke mera skulle kunna försvaras. Enda medlet var att grundlägga nya slafstater och sålunda hafva öfvertaget i Förenta Staternas regering. Ty hvarje stat skickar utan afseende på folkmängden två deputerade till senaten; och det är senaten, som styr landet. Representanternas hus har egentligen blott att göra med beskattningen. Och presidenten kan ingenting göra, om han har pluraliteten i senaten emot sig.

Men det var i denna punkt slafstaterna blefvo slagna. De nya territorierna skulle, då de upptagas till stater i unionen, sjelfva få besluta, om de ville blifva slafstater eller icke. I ett sådant, Kansas, hade jemte slafegare äfven kolonister från de norra staterna nedsatt sig. Slafegarena använde våld, för att hindra de senare från omröstning; men oakadt den dåvarande presidenten Buchanan var en slafveriets man, förmådde dock lag och rätt göra sig gällande, och Kansas upptogs i unionen såsom icke-slafstat. Från denna stund var slafstaternas välde satt på spel. Det är ännu outredt, hvad som vållade, att de norra staternas kandidat vid det nya presidentvalet segrade. Ty slafstaternas politik hade alltid äfven i dem haft stort anhang. Ett medel för deras öfvervigt var den alltid återkommande frågan om tulltaxan. Slafstaternas intresse är att hafva importvarorna till billigt pris; ty der

produceras ingenting annat, än bomull, tobak, socker – och slafvar. Den jordbrukande befolkningen och öfverhufvud massan i norska staterna måste hafva samma intresse att få utländska produkter mot så låg tull som möjligt. Detta medhåll i norra staterna hade verkat, att slafvegarena också alltid tillsatte unionens presidenter.

Det har nu visat sig, att man i slafstaterna redan långt före Lincoln's val var besluten och färdig att gripa till vapen. I norden ville man undvika det medborgerliga kriget så länge som möjligt. Men när det icke kunde ske, har enigheten varit och är stor i att upprätthålla unionen till hvarje pris. Att södern i krigisk anda och duglighet står framom norden är icke underligt. Ty slafvegarena äro ett aristokratiskt slägte, som förakta allt arbete och sysselsätta sig endast med politik, rida, jaga o. s. v. De äro från ungdomen förtrogna med hästryggen, revolvern och boivieknifven – äfven för att ständigt vara på sin vakt mot slafvarne. Efterhand skall kanske nordens segra, sedan den fått en disciplinerad armé, hunnit utrusta tillräckligt med fartyg för blokaden o. s. v. Men hvad som sedan skall göras, derpå torde ingen människa i unionen vara klok. För slafveriets utrotande har man ingen plan och kanske icke heller god vilja. Men så länge slafveriet fortfar, kunna slafstaterna endast genom vapenmakt fasthållas vid unionen. Ty deras underlägsenhet i senaten och styrelsen är gifven; och detta beroende af de fria staternas öfvermakt skola de ingalunda fördraga. I England synes man tro på en öfverenskommelse och en oundviklig skilsmessa. Verlden får då se exemplet af en republik, der slafveriet är icke blott praxis utan äfven teori. Exemplet är icke nytt; ty äfven de Grekiska staterna och Rom voro republiker af denna art. Men bland kristna stater har hittills exemplet saknats. I de Nordamerikanska slafstaterna deremot lär man oförtäckt, att slafveriet är den politiska frihetens rätta grundval: »den hörnasten, som byggmästarene bortkastat.» Alla människors jemnlighet är den kristendomens lära, på grund af hvilken den kristna staten förmått höja sig öfver den hedniska, antika. Nya verlden, till hvilken så mången sett med gladt hopp för mensklighetens framtid, skulle alltså lemna beviset för denna läras falskhet! Det är otroligt. Men fara värdt är, att dess sanning der icke skall kunna bevisas af någon annan, än slafvarne sjelfva. Det blir ett blodigt vittnesbörd.

J. V. S.

44 TILL BLADETS LÄSARE.

Litteraturblad n:o 1, januari 1862

Bladets ärade läsare veta, att vi aldrig försvarat oss mot några öfver detta blads litterära värde fällda omdömen. Det har skett af grundsats; emedan vi nemligen anse det lika obehörigt som narraktigt, att en författare sätter sig ned, för att bevisa sina egna snillefosters förtjenster.

Likasom vi lemnat dylika omdömen i deras värde, hafva vi för det mesta ignorerat, att en tidningspress i detta land finnes till. Den läsare, som behagar kasta en blick på de förflutna årgångarnes innehållsförteckningar, kan derom öfvertyga sig. Han skall finna, att vi sällan två å tre gånger under årets lopp upptagit något i en inhemsk tidning infördt yrkande till granskning. Våra skäl, att så förfara, kunna vara likgiltiga. Endast när saken i fråga synt oss vara af den vikt, att vi ansett utbredandet af origtiga åsikter rörande densamma för förderf-